

**ДОВІДНИК КОРИСТУВАЧА
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КРЕДИТНО-ТРАНСФЕРНОЇ
СИСТЕМИ (ЄКТС)**

Брюссель, 6 лютого 2009 р.

Зміст

Вступ	3
1 ЄКТС і Європейський простір вищої освіти (Болонський процес).....	4
2 Ключові особливості ЄКТС	5
3 Пояснення ключових особливостей ЄКТС	6
3.1 ЄКТС як орієнтована на студента система кредитів.....	6
3.2 ЄКТС і результати навчання	6
3.3 ЄКТС, рівні і дескриптори рівнів.....	8
3.4 Кредити ЄКТС і навчальне навантаження	9
4 Запровадження ЄКТС у вищих навчальних закладах	11
4.1 Призначення кредитів ЄКТС	11
4.2 Присвоєння кредитів ЄКТС.....	14
4.3 Накопичення кредитів ЄКТС і прогресія.....	15
4.4 Трансфер кредитів ЄКТС	16
4.5 ЄКТС і навчання впродовж життя.....	17
5 Забезпечення якості і ЄКТС.....	20
6 Ключові документи ЄКТС.....	22
6.1 Каталог курсу	22
6.2 Аплікаційна форма студента.....	24
6.3 Угода про навчання.....	25
6.4 Академічна довідка (виписка).....	25
7 Додаткові джерела	26
7.1 Кредитні системи і системи кваліфікацій	27
7.2 Розробка навчального плану	28
7.3 Результати навчання	28
7.4 Національні.....	29
8 Глосарій.....	30
Додаток 1 – Перспективи користування ЄКТС особами, що навчаються.....	35
Додаток 2 – Поради навчальним закладам щодо визнання періодів навчання за кордоном в рамках двосторонніх угод.....	38
Додаток 3 – Таблиця оцінок ЄКТС.....	38
Додаток 4 – Приклади ключових документів і інших корисних документів.....	42
Додаток 5 – Огляд національних регулятивних положень щодо кількості навчальних годин протягом академічного року.....	43

Вступ

Даний довідник користувача ЄКТС (ECTS) надає рекомендації для запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС). В ньому також представлені ключові документи ЄКТС. Порадник стане у пригоді особам, що навчаються, професорсько-викладацькому складу, адміністративним працівникам вищих навчальних закладів, а також для будь-яких інших зацікавлених сторін.

Довідник 2009 року є переробленою версією попереднього довідника 2005 року. До нього були внесені зміни із урахуванням сучасного стану Болонського процесу, зростаючої значущості навчання впродовж життя, визначення рамок кваліфікацій та більш широкого використання результатів навчання. Довідник було укладено за участю експертів зацікавлених сторін та радників ЄКТС, та представлено для консультацій зацікавленим сторонам, експертам країн-учасниць та Групі супроводу Болонського процесу. Європейська Комісія координувала розробку проекту довідника та процес консультацій й несе відповідальність за остаточну редакцію довідника.

ЄКТС¹ є інструментом, що допомагає розробляти, описувати та запроваджувати програми та присвоювати кваліфікації вищої освіти. Використання ЄКТС разом з рамками кваліфікацій, що ґрунтуються на результатах навчання, надає кваліфікаціям та програмам більшої прозорості та сприяє визнанню кваліфікацій. ЄКТС може бути застосована до програм усіх типів, незважаючи на форму їх застосування (навчання в школі або на виробництві), статус осіб, що навчаються («повна» (денна, full-time), «неповна» (вечірня, заочна, part-time) форми навчання), та тип навчання (формальне, неформальне, неофіційне).

В першій частині Довідника, ЄКТС представлено в контексті Європейського простору вищої освіти, що створений в результаті Болонського процесу. У цій частині також йдеться про роль ЄКТС в Рамках кваліфікацій Європейського простору вищої освіти² (тут у Довіднику надалі «Болонська рамка кваліфікацій»).

У другій частині йдеться про ключові особливості ЄКТС. Вони складають загальноприйнятий стислий огляд ЄКТС та її основних функцій. Цей розділ «ключові особливості ЄКТС» також представлений у вигляді окремої брошури.

У третій частині надаються детальні пояснення ключових особливостей ЄКТС. В четвертій частині містяться рекомендації щодо впровадження ЄКТС у вищих навчальних закладах; у п'ятій - розглядається, як ЄКТС доповнює засоби забезпечення якості навчальних закладів.

У заключній частині представлені основні документи ЄКТС, рекомендовані джерела, з яких можна отримати додаткову інформацію стосовно тем, пов'язаних з ЄКТС, та глосарій термінів, що використовуються у цьому Довіднику.

¹ ЄКТС спочатку було розроблено у 1989 році як пілотну схему в рамках програми Еразмус для сприяння визнанню періодів навчання мобільних студентів за кордоном..

² Болонська робоча група з рамок кваліфікацій (2005). *A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area*; http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf

1 ЄКТС та Європейський простір вищої освіти (Болонський процес)

ЄКТС є кредитною системою вищої освіти, що використовується в Європейському просторі вищої освіти, включаючи усі країни³, що входять до Болонського процесу.⁴ ЄКТС є одним з наріжних каменів Болонського процесу.⁵ Більшість країн Болонського процесу законодавчо закріпили застосування ЄКТС у своїх системах вищої освіти.

Однією з цілей Болонського процесу є *створення системи кредитів як відповідного засобу для сприяння якомога ширшій мобільності студентів*⁶. ЄКТС також сприяє реалізації інших цілей Болонського процесу:

- кредити ЄКТС є ключовим елементом Болонської рамки кваліфікацій,⁷ сумісної з Європейською рамкою кваліфікацій навчання впродовж життя (EQF).⁸ Відповідно до Болонської рамки кваліфікацій перший та другий цикли мають свої власні діапазони кредитів (див. розділ 3.3.). Відповідно, кредити ЄКТС використовуються для визначення національних рамок кваліфікацій вищої освіти, які можуть містити більш детальний національний розподіл кредитів.
- ЄКТС допомагає вищим навчальним закладам досягти ціль забезпечення якості (див. розділ 5). У деяких країнах ЄКТС є обов'язковою для акредитації програм або кваліфікацій вищої освіти.
- ЄКТС все більше використовується навчальними закладами в інших частинах світу, і, таким чином, відіграє певну роль у зростаючому глобальному вимірі Болонського процесу.

³ В деяких країнах разом з ЄКТС існують національні або інституційні кредитні системи.

⁴ На сьогодні до Болонського процесу входять 46 країн. Повний перелік див.: <http://www.bologna2009benelux.org>

⁵ Веб-сторінка секретаріату Болонського процесу, Бенілюкс 2009: <http://www.bologna2009benelux.org>

⁶ Idem

⁷ Для подальшої інформації див.: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>

⁸ Рекомендації Європейського Парламенту і Ради Європи із створення Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя (ЄПК) (http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/rec08_en.pdf), 2008 р. Три рівні Болонської рамки та підрівень короткого циклу відповідають п'ятому, шостому, сьомому та восьмому рівням ЄПК сектору вищої освіти.

2 Ключові особливості ЄКТС

ЄКТС

ЄКТС – це орієнтована на особу, що навчається, система накопичення і трансферу кредитів, яка ґрунтується на прозорості результатів навчання і навчального процесу. Її метою є сприяння плануванню, наданню, оцінюванню, визнанню та підтвердженню кваліфікацій та навчальних модулів, а також сприяння мобільності студентів. ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності у навчанні впродовж життя.

Кредити ЄКТС

Кредити ЄКТС ґрунтуються на навчальному навантаженні, необхідному студентам для досягнення очікуваних результатів навчання. Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти чи вміти робити студент після успішного закінчення процесу навчання. Вони пов'язані з дескрипторами рівнів національних і європейської рамок кваліфікацій.

У навчальному навантаженні зазначається час, зазвичай потрібний студенту для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких як лекції, семінари, проекти, практичні заняття, самостійна робота та екзамени), необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання.

60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного року формального навчання (навчального року) і асоційованим результатам навчання. У більшості випадків, навантаження студента складає від 1500 до 1800 годин на навчальний рік, відповідно один кредит відповідає 25 – 30 годинам роботи.

Застосування кредитів ЄКТС

Кредити призначаються кваліфікаціям або навчальним програмам в цілому, а також їх навчальним (освітнім) компонентам (таким як модулі, навчальні курси, дисертаційна робота, виробнича практика та лабораторна робота). Кількість кредитів, що призначається кожному компоненту, визначається на основі його вагомості в обчисленні навантаження студента, необхідного для досягнення результатів навчання у формальному контексті.

Кредити присвоюються окремим студентам («повної» або «неповної» форми навчання) після завершення навчальної діяльності, яку вимагає формальна навчальна програма або окремий освітній компонент та успішне оцінювання досягнутих результатів навчання. Кредити можуть накопичуватися з метою отримання кваліфікацій за рішенням закладу, який присвоює ступені. Якщо студент досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання.

Кредити, присвоєні з однієї програми, можуть бути перенесені на іншу програму, запропоновану тим самим або іншим закладом. Цей трансфер (перенесення) може мати місце лише тоді, якщо заклад, що присвоює ступінь (кваліфікацію), визнає кредити і відповідні (асоційовані) результати навчання. Заклади-партнери мають заздалегідь погодити визнання періодів навчання за кордоном.

Перенесенню (трансферу) та накопиченню кредитів сприяє використання ключових документів ЄКТС (каталог курсу, аплікаційна форма студента, угода про навчання та академічна довідка) та Додаток до диплома.

3 Пояснення ключових особливостей ЄКТС

У Розділі Ключові особливості ЄКТС представлено короткий огляд Європейської системи накопичення і трансферу кредитів. У цьому розділі міститься більш детальне тлумачення понять і функцій, пов'язаних з ЄКТС. Тут також показано, як ці поняття і функції взаємодіють та доповнюють одна одну, забезпечуючи, таким чином, основні функції ЄКТС: накопичення і трансфер (про які див. розділ 4).

3.1 ЄКТС як орієнтована на студента система кредитів

[3 ключових особливостей:]

«ЄКТС – це орієнтована на особу, що навчається, система»

ЄКТС є системою, орієнтованою на особу, що навчається, через те, що вона допомагає навчальним закладам перемістити центр уваги у розробці програм та способі їх виконання з традиційного підходу, орієнтованого на викладача, на підходи, які задовольняють потреби і очікування осіб, що навчаються. За традиційних підходів, орієнтованих на викладача, предметні вимоги, знання і навчальний процес як такі вважалися основними складовими освітніх програм. Навчання, орієнтоване на особу, що навчається, ставить навчання в центр розробки та способу виконання навчальних програм та надає особам, що навчаються, більший вибір щодо змісту, способу, темпів та місця навчання.

За такого студенто-центрованого підходу роль навчальних закладів полягає у заохоченні та підтримці тих, хто навчається, при формуванні ними своїх власних траєкторій навчання та допомозі їм виробити свої власні стилі та досвід навчання.

Застосовуючи результати навчання та навчальне навантаження у розробці та виконанні навчальних програм, ЄКТС допомагає поставити особу, що навчається, в центр освітнього процесу. Призначаючи кредити освітнім компонентам, вона сприяє створенню гнучких траєкторій навчання. Більш того, ЄКТС разом із рамками кваліфікацій, що ґрунтуються на результатах навчання:

- встановлює більш тісний зв'язок між освітніми програмами та вимогами ринку праці через використання результатів навчання, покращуючи, таким чином, обізнаність у виборі студента;
- заохочує ширший доступ та участь у навчанні впродовж життя, роблячи програми більш гнучкими і сприяючи визнанню попередніх досягнень;
- сприяє мобільності всередині навчального закладу або країни, між навчальними закладами, між країнами, а також між різними напрямками освіти та контекстами навчання (наприклад, формальне, неформальне, неофіційне навчання).

3.2 ЄКТС і результати навчання

[3 ключових особливостей:]

“Результати навчання описують те, що, як очікується, має знати, розуміти чи вміти робити студент після успішного закінчення процесу навчання.”

Результати навчання – твердження, які можна перевірити, про те, що студент, який отримав певну кваліфікацію або завершив певну програму чи її окремий компонент, як очікується, має знати, розуміти та бути здатним виконувати. Як такі, вони підкреслюють зв'язок між викладанням, навчанням і оцінюванням.

Твердження про результати навчання звичайно характеризуються використанням дієслів активного стану, що позначають знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання тощо⁹.

Використання результатів навчання робить цілі навчальних програм більш чіткими, легкозрозумілими для студентів, роботодавців та інших зацікавлених сторін. Вони також полегшують порівнянність кваліфікацій та сприяють визнанню навчальних досягнень.

В ЄКТС формулювання результатів навчання є основою послідовної оцінки навантаження і, отже, присвоєння кредитів. Коли ті, хто відповідає за розробку освітніх програм, встановлюють профіль кваліфікації та очікувані результати навчання програми навчання та її компонентів, кредити ЄКТС допомагають їм бути реалістичними щодо необхідного навантаження та розумно вибирати стратегії навчання, викладання та оцінювання. Зацікавлені сторони, такі як особи, що навчаються, і роботодавці, можуть надавати корисний внесок у визначення результатів навчання.

Успішне оцінювання результатів навчання є передумовою присвоєння кредитів особі, що навчається. Отже твердження про результати навчання компонентів програм завжди мають супроводжуватися зрозумілими та відповідними критеріями оцінювання для присвоєння кредитів, що надає можливість стверджувати, чи отримала особа, що навчається, необхідні знання, розуміння і компетенції.

Існують два підходи: результати навчання можуть бути або пороговими твердженнями (що визначають мінімальні вимоги для отримання заліку), або можуть бути визначені як референтні (опорні) точки, що описують типові вимоги (що визначають очікуваний рівень досягнень успішних осіб, що навчаються). У бідь-якому випадку, твердження про результати навчання мають чітко визначати, яка з цих дефініцій використовується.

Підходи, що ґрунтуються на результатах навчання, також дають можливість оцінити знання, навички та компетенції, отримані в інших, ніж формальна вища освіта, навчальних контекстах (неформальне або неофіційне навчання), присвоїти кредити і, отже, визнати їх з метою присвоєння кваліфікації (див. розділ 4.5.).

⁹ Болонська робоча група з Рамок кваліфікацій (2005) *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area)*, с. 38
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf

Схема 1. – «Результати навчання» та «Компетенції» як визначено в контексті європейської вищої освіти:

В Європі використовується низка термінів на позначення «результатів навчання» і «компетенцій» (competence). Вони мають різні відтінки значення і дещо різні сфери референції. Однак у будь-якому випадку вони всі відносяться до того, що той, хто навчається, буде знати, розуміти та здатним виконувати наприкінці процесу навчання. Їхнє широке використання є частиною зміни парадигми, відповідно до якої особа, що навчається, поміщена у центрі навчального процесу у вищій освіті. Ця зміна є основою для Європейського простору вищої освіти, Болонського процесу і ЄКТС.

1. У рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (Болонська рамка) результати навчання (включаючи компетенції) трактуються як загальні результати навчання. Рамка ґрунтується на «Дублінських дескрипторах», розроблених в рамках Спільної ініціативи якості. Ці дескриптори містять загальні твердження про типові очікування або рівні компетенцій щодо навчальних досягнень та умінь, пов'язаних з Болонськими циклами. Термін *компетенція* в цьому випадку вживається у широкому сенсі, що дозволяє градацію умінь та навичок.

(http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050218_QF_EHEA.pdf)

2. Європейська рамка кваліфікацій навчання впродовж життя натомість розрізняє знання, навички та компетенції (competence). Вона користується наступною дефініцією: «*компетенція* означає доведену здатність використовувати знання, навички та особисті, соціальні та/або методологічні уміння в робочих чи навчальних ситуаціях та задля професійного та особистісного розвитку. В контексті Європейської рамки кваліфікацій компетенція описується в термінах відповідальності та автономності». У цьому випадку термін «компетенція» розуміється в більш обмеженому сенсі як здатність переносити знання у практичні дії.

(http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/rec08_en.pdf)

3. Тюнінг (налаштування освітніх структур в Європі) дозволяє провести чітке розмежування між результатами навчання та компетенціями для визначення різних ролей найбільш важливих учасників навчального процесу: викладачів та студентів/осіб, що навчаються. Компетенції у «Тюнінг» представляють собою динамічне поєднання знання, розуміння, навичок, вмінь та ставлень, та поділяються на предметно-специфічні та загальні. Сприяння формуванню компетенцій є завданням навчального процесу та освітньої програми. За проектом Тюнінг результати навчання вказують на рівень компетенції, отриманий тим, хто навчається. Результати навчання формулюються викладацьким складом, бажано на основі даних, отриманих від внутрішніх та зовнішніх зацікавлених сторін.

(<http://tuning.unideusto.org/tuningeu> or www.rug.nl/let/tuningeu)

3.3 ЄКТС, рівні і дескриптори рівнів

[3 ключових особливостей:]

“Результати навчання пов’язані з дескрипторами рівнів національних і європейської рамок кваліфікацій.”

Європейська та національні рамки кваліфікацій ґрунтуються на узгоджених дескрипторах рівнів, при цьому результати навчання і кредити пов’язані з цими рівнями. В Болонській рамці

дескриптори циклів узгоджені з результатами навчання і діапазонами кредитів. Дескриптори Болонських циклів відомі як «Дублінські дескриптори»¹⁰, Дублінські дескриптори:

*«надають загальні ствердження про типові очікування щодо досягень та умінь, пов'язаних з кваліфікаціями, які представляють закінчення кожного з Болонських циклів. Вони не мають на меті бути прескриптивними; вони не представляють порогові або мінімальні вимоги і не є вичерпними; схожі або еквівалентні характеристики можуть бути додані або замінені. Дескриптори мають на меті визначити природу всієї кваліфікації.»*¹¹ (Для подальшої інформації про Дублінські дескриптори, див. список джерел.)

Перші два Болонські цикли пов'язані з наступними діапазонами кредитів ЄКТС:¹²

- кваліфікації першого циклу зазвичай охоплюють 180 - 240 кредитів ЄКТС;
- кваліфікації другого циклу зазвичай охоплюють 90 - 120 кредитів ЄКТС, з мінімальною кількістю 60 кредитів ЄКТС на рівні другого циклу.

Ці діапазони кредитів встановлені відповідно до ключової особливості ЄКТС, за якою 60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного типового академічного року¹³ навчання за формальною програмою навчання. Це правило стосується всіх кваліфікацій вищої освіти, незалежно від їхнього рівня.

Національні рамки кваліфікацій можуть передбачати рівні (або проміжні кваліфікації) всередині трьох Болонських циклів (наприклад, короткий цикл всередині першого циклу). Ці рівні дозволяють навчальним закладам структурувати певну кваліфікацію та регулювати просування за допомогою кваліфікації.

Кредити завжди описуються рівнем, на якому вони присвоюються, на основі рівня результатів навчання програми або компонента. Тільки кредити, присвоєні на відповідному рівні, можуть накопичуватися для кваліфікації. Відповідний рівень визначається національними або інституційними правилами прогресії (див. також розділ 4.3.).

3.4 ЄКТС і навчальне навантаження

[3 ключових особливостей:]

“У навчальному навантаженні зазначається час, зазвичай потрібний студенту для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких як лекції, семінари, проекти, практичні заняття, самостійна робота та екзамен), необхідних для досягнення очікуваних результатів навчання.”

До оцінювання навчального навантаження, пов'язаного (асоційованого) з програмою або освітнім компонентом, треба визначити результати навчання. Ці результати навчання є основою для вибору відповідних видів навчальної діяльності та послідовного оцінювання навантаження, необхідного для їх виконання.

Оцінювання навантаження не має ґрунтуватися виключно на контактних годинах (тобто годинах, використаних студентами на навчальну діяльність під наглядом викладацького складу). Воно охоплює усі види навчальної діяльності, необхідної для досягнення очікуваних результатів навчання, включно з часом, витраченим на самостійну роботу, обов'язкову виробничу практику,

¹⁰ Ibidem, с. 65

¹¹ Болонська робоча група з Рамок кваліфікацій (2005) *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area)*, с. 65
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf.

¹² Не існує однастайності щодо доцільності використання кредитів на третьому циклі. Але технічно можливо призначати кредити на будь-якому циклі.

¹³ У більшості випадків навантаження студента складає від 1500 до 1800 годин на навчальний рік, відповідно один кредит відповідає 25 – 30 годинам роботи (див. також Додаток 5).

підготовку до оцінювання та з часом, необхідним на власне оцінювання. Іншими словами, семінар або лекція можуть вимагати таку саму кількість контактних годин, але перше може вимагати значно більшого навантаження ніж друге внаслідок різної кількості часу на самостійну підготовку студентів.

Визначення навантаження має постійно регулюватися через моніторинг та зворотній зв'язок зі студентами (відгук студентів).

4 Запровадження ЄКТС у вищих навчальних закладах

У цьому розділі надаються рекомендації та приклади для вищих навчальних закладів стосовно того, як покроково запроваджувати ЄКТС. Метою є показати, як найкраще використовувати ЄКТС задля отримання максимальної користі для тих, хто навчається.

4.1 Призначення кредитів ЄКТС

«Кредити призначаються кваліфікаціям або навчальним програмам в цілому, а також їх навчальним (освітнім) компонентам (таким як модулі, навчальні курси, дисертаційна робота, виробнича практика та лабораторна робота).»

Розподіл (призначення) кредитів – це процес призначення кількості кредитів кваліфікаціям/програмам або освітнім компонентам. Кредити ЄКТС призначаються на основі типового навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання.

Кількість кредитів, призначених кваліфікації чи програмі в цілому, залежить від національних або інституційних регулятивних положень та відповідного циклу Болонської рамки (див. розд.3.3.).

Відповідно до ключової особливості ЄКТС про те, що 60 кредитів відповідають навчальному навантаженню повного академічного року, 30 кредитів ЄКТС зазвичай виділяються на семестр, і 20 - на триместр. Кваліфікаціям, які мають формальні програми, розраховані на три академічні роки повного навчання, призначають 180 кредитів ЄКТС.

Кожний академічний рік, семестр або триместр поділений на освітні компоненти. Під освітнім компонентом розуміється самодостатній та формально структурований навчальний досвід (як, наприклад, компонент курсу (навчальна дисципліна), модуль, курс підвищення кваліфікації (конференція) або виробнича практика). Кожний компонент повинен мати чіткий та зрозумілий перелік результатів навчання, відповідні критерії оцінювання, визначене навантаження та кількість кредитів ЄКТС.

4.1.1. Призначення кредитів освітнім компонентам

Призначення кредитів окремим освітнім компонентам здійснюється як частина розробки навчального плану (програми) відповідно до національних рамок кваліфікацій, дескрипторів рівнів і кваліфікацій. Зазвичай за це відповідають вищі навчальні заклади та викладацький склад, але в деяких випадках рішення може бути прийнято зовнішніми органами.

До призначення кредитів окремим компонентам необхідно дійти згоди щодо «профілю» окремої програми навчання та пов'язаних з нею (асоційованих) результатів навчання. Під «профілем» розуміється опис програми в термінах її основних рис та специфічних цілей. Є доброю практикою визначати профіль після консультації з відповідними зацікавленими сторонами.¹⁴

На основі профілю кваліфікацій штат викладачів розробляє навчальний план через визначення результатів навчання та призначення кредитів компонентам програми. Призначення кредитів освітнім компонентам ґрунтується на їхній вагомості в навантаженні студента, необхідного для досягнення результатів навчання у формальному контексті.

Існує декілька підходів до призначення кредитів, і навчальні заклади самі вирішують, який метод застосовувати. Представлені нижче альтернативи ілюструють два різних підходи до призначення кредитів:

- 1) Викладацький склад визначає результати навчання кожного компонента програми, описує навчальну діяльність і оцінює навантаження, зазвичай необхідне для студентів,

¹⁴ Експерти в галузі, соціальні партнери, представники ринку праці, представники студентів, тощо. Див. підхід за програмою «Тюнінг», наприклад: <http://unideusto.org/tuning/> чи www.rug.nl/let/tuningeu

аби завершити цю діяльність. Пропозиції збираються, аналізуються та узагальнюються; і навантаження, що оцінюється, виражається у кредитах.

Застосовуючи цей підхід, до процесу призначення кредитів залучаються всі представники викладацького складу. Вони можуть надавати свої пропозиції щодо результатів навчання та оцінювати навантаження, необхідне для їх досягнення. Шляхом дискусії та визначення пріоритетів вони можуть дійти кінцевого висновку на основі загальної кількості доступних кредитів (60 на рік). В результаті цієї процедури окремим компонентам може призначатись різна кількість кредитів (наприклад, 3, 5, 8).

Використовуючи цей варіант, навчальні заклади отримують максимальну свободу при розробці кожного компоненту з урахуванням результатів навчання і відповідного навантаження. З іншого боку, компоненти різного розміру можуть бути проблематичними, якщо йдеться про мультидисциплінарні або спільні програми чи мобільність.

2) Другий підхід, вищий навчальний заклад або факультет (викладацький склад) можуть вирішити від початку стандартизувати обсяг освітніх компонентів, надаючи кожному з них однакову кількість кредитів (наприклад, 5), або кратну цій кількості (напр. 5, 10, 15), і, таким чином, заздалегідь визначити кількість кредитів, що призначаються кожному компоненту. У цьому випадку, компоненти (одиниці) курсу часто називають «модулями».

В межах цієї стандартної (визначеної) структури (схеми), викладацький склад визначає відповідні та здійснимі (досяжні) результати навчання та описує навчальну діяльність на основі стандартного розміру компонентів. Передбачене навантаження має бути співвідносним з кількістю кредитів, призначених цьому компоненту.

Стандартизуючи величину компонентів, навчальні заклади дозволяють впровадити більш гнучкі, мультидисциплінарні та міждисциплінарні траєкторії між програмами. З іншого боку, визначення результатів навчання в межах компоненту стримується заздалегідь визначеною кількістю кредитів, що апріорі визначає також навантаження для кожного компонента.

В будь-якому з варіантів рекомендується, щоб компоненти не були занадто малими з метою запобігання фрагментації програми. Також бажано не робити компоненти занадто великими, адже це може ускладнити міждисциплінарні студії та обмежити можливість вибору в межах навчальних програм. Дуже великі компоненти є проблематичними для мобільних студентів на всіх рівнях – інституційному, національному чи міжнародному.

Яким би не був метод призначення кредитів, основним елементом визначення кількості кредитів є оцінка навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання. Одна тільки кількість контактних годин не може бути використана як основа для призначення кредитів, оскільки контактні години є лише одним з елементів визначення навантаження студентів. Належне призначення кредитів має бути частиною внутрішнього й зовнішнього забезпечення якості вищих навчальних закладів.

4.1.2. Визначення навантаження в ЄКТС

При визначенні навчального навантаження навчальні заклади мають враховувати загальний час, необхідний студенту для досягнення бажаних результатів навчання. Навчальна діяльність може варіюватися у різних країнах, закладах та предметних галузях, але зазвичай передбачене навантаження складається із:

- кількості контактних годин на освітній компонент (кількість контактних годин на тиждень помножена на кількість тижнів);
- часу, витраченого на самостійну чи групову роботу, необхідного для успішного завершення освітнього компонента (наприклад, підготовка заздалегідь та остаточне опрацювання матеріалів після відвідання лекції, семінару чи лабораторної роботи; збір

та відбір відповідних матеріалів; необхідні огляд, вивчення цих матеріалів; написання доповідей/проектів/дисертацій; практична робота, наприклад, в лабораторії);

- часу, необхідного для підготовки до та проходження процедури оцінювання (наприклад, екзаменів);
- часу, необхідного для проходження обов'язкових(ої) виробничих(ої) практик(и) (див. розділ 4.1.3.).

Іншими чинниками, що мають бути врахованими при визначенні навантаження студентів у різних видах діяльності є, наприклад: рівень вступу студентів¹⁵, для яких розроблена програма (або її компоненти); підхід до викладання і навчання та навчальне середовище (наприклад, семінари у малих групах студентів або лекції з великою кількістю студентів); тип доступного оснащення (наприклад, лінгафонні класи або мультимедійні центри).

Оскільки навантаження є визначенням середнього часу, необхідного студентам для досягнення очікуваних результатів навчання, справжній час, витрачений окремим студентом, може варіюватися та бути відмінним від визначеного. Окремі студенти розрізняються: деякі прогресують швидше, в той час як інші – більш повільно.

4.1.3. Кредити ЄКТС та виробнича практика

Якщо для завершення програми (або компоненти) необхідна виробнича практика або стажування, вони виступають частиною навантаження та результатів навчання студентів і вимагають призначення кредитів. У цьому випадку кількість кредитів, виділених на виробничу практику, має бути включена до загальної кількості кредитів на окремий навчальний рік.

Так само, як і у випадку будь-якого іншого освітнього компоненту, викладацький склад, розробляючи навчальний план, має визначити результати навчання, яких необхідно досягти під час виробничої практики. Ці результати навчання мають супроводжуватися відповідними методами і критеріями оцінювання. Важливо, аби ці методи оцінювання були сумісними з природою виробничої практики (напр., спостереження та оцінювання з боку викладача або підготовка звіту студентом).

Так само, як і у випадку будь-якого іншого освітнього компоненту, кредити за виробничу практику присвоюються тільки тоді, коли результатів навчання було досягнуто та оцінено.

Якщо виробнича практика є частиною організованої мобільності (напр., практика Erasmus), в угоді про навчання щодо практики (див. ключові документи у розділі 6) має бути вказана кількість кредитів, які присвоюються студенту за умови досягнення очікуваних результатів навчання.

У випадку проходження виробничої практики під час формального навчального процесу, але яка не вимагається програмою, все одно бажано визначити результати навчання та навантаження в угоді про навчання. Результати навчання, досягнуті під час необов'язкової виробничої практики, мають також бути задокументовані, наприклад, в академічній виписці, додатку до диплома (див. ключові документи у розділі 6) або документі Europass Mobility. Вони також можуть визнаватися шляхом присвоєння відповідних кредитів ЄКТС, які в цьому випадку є додатковими до стандартної кількості в 60 кредитів ЄКТС на навчальний рік.

¹⁵ Під «рівнем вступу» розуміється рівень результатів навчання, які, як очікується, особи, що навчаються, вже досягли на час вступу на програму.

Схема 2 – Добра практика результатів навчання і призначення кредитів за виробничу практику¹⁶

Стосовно використання результатів навчання і кредитів за виробничу практику, наступне вважатиметься доброю практикою:

- Угода про навчання з виробничої практики (підписана навчальним закладом, студентом і роботодавцем) має визначати результати навчання, що мають бути досягнуті;
- Виробнича практика має мати чіткі процедури оцінювання результатів навчання та присвоєння кредитів;
- Роль вищих навчальних закладів, осіб, що навчаються, і роботодавців в процесі визначення і оцінювання цих результатів навчання має бути ясною (зрозумілою);
- Викладацький склад вищих навчальних закладів може вимагати підготовки щодо керування і управління виробничою практикою;
- Якщо це є вимагається програмою, виробнича практика має бути інтегрована у навчальний план;

Джерело: Навантаження студентів і результати навчання: Ключові компоненти розробки (перегляду) ступеневих програм, *ключові питання, дискусії і висновки робочих засідань*, 21-22 квітня 2008 р., Брюссель, Бельгія.

4.1.4. Моніторинг призначення кредитів

Призначення кредитів новій програмі або компоненту має бути затвердженим відповідно до національних та/або інституційних правил. Під час виконання програми необхідно здійснювати регулярний моніторинг призначення кредитів для визначення, наскільки реалістичним є підраховане навантаження. Як затвердження, так і моніторинг призначення кредитів, як і інші аспекти кредитної системи, мають бути частиною процедури внутрішнього інституційного забезпечення якості.

Моніторинг може здійснюватись різними способами. Яким би не був використаний метод, зворотній зв'язок зі студентами та викладацьким складом має становити суттєву складову перевірки та перегляду призначення кредитів. Інформація щодо часу завершення та результати оцінювання програм та їхніх компонентів також є частиною моніторингу призначення кредитів.

Важливо інформувати студентів та викладачів про цілі моніторингу та спосіб його виконання, забезпечуючи при цьому точні відповіді та високий рівень відгуку.

Якщо оцінювання виявить розходження між передбаченим навантаженням та часом, фактично витраченим більшістю студентів для досягнення очікуваних результатів навчання, перегляд навантаження, результатів та методів навчання стає необхідним. Цей перегляд має здійснюватися не під час поточного навчального року, а має стосуватися наступних навчальних років.

4.2. Присвоєння кредитів ЄКТС

Кредити ЄКТС присвоюються особам, що навчаються, лише після того, як відповідне оцінювання покаже, що вони досягли необхідних результатів навчання у компоненті програми або кваліфікації. Кредити присвоюються закладами, що мають право присвоювати кваліфікації. Якщо

¹⁶ Конференція Тюнінг: Навантаження студентів і результати навчання: Ключові компоненти розробки (перегляду) ступеневих програм, ключові питання, дискусії і висновки робочих засідань, (21-22 квітня 2008 р., Брюссель, Бельгія) див.: www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=com_docman&task=docclick&Itemid=59&bid=92&limitstart=0&limit=5

необхідні результати навчання досягнуті у неформальному або неофіційному контекстах, присвоюється така ж кількість кредитів, яка передбачена формальною програмою навчання, але після відповідного оцінювання. Для підтвердження неформального або неофіційного навчання вищі навчальні заклади можуть запроваджувати форми оцінювання, що відрізняються від передбачених для тих, хто навчається за формальною програмою навчання (див. розділ 4.5.). У будь-якому випадку, методи оцінювання мають бути публічно доступними.

Присвоєння кредитів засвідчує, що той, хто навчається, відповідає вимогам компонента. Кількість кредитів, присвоєних особі, що навчається, є такою ж, як і кількість кредитів, призначених компоненту. Повна кількість кредитів завжди присвоюється, якщо студент отримав прохідну оцінку; вона ніколи не коригується відповідно до рівня успішності особи, що навчається. Кредити ЄКТС не показують, наскільки успішно особа, що навчається, задовольняє вимоги щодо їх присвоєння. Рівень успішності особи, що навчається, виражається за допомогою інституційної або національної системи оцінок.

Деякими національними або інституційними положеннями передбачаються процедури «звільнення/ компенсації».¹⁷ У таких випадках, деталі цього процесу мають бути прозорими.

Окремим особам, що навчаються, може бути присвоєно більше або менше ніж 60 кредитів за навчальний рік, якщо вони успішно виконують більше або менше освітніх компонентів, ніж це заплановано у навчальній програмі.

4.3. Накопичення кредитів ЄКТС і прогресія

[3 ключових особливостей:]

“Кредити можуть накопичуватися з метою отримання кваліфікацій за рішенням закладу, який присвоює ступені.”

На європейському рівні Болонська рамка кваліфікацій визначає діапазони кредитів, що мають бути накопичені тим, хто навчається, для отримання кваліфікації, що відповідає першому і другому циклам (див. розділ 3.3.). Діапазони кредитів для кваліфікацій в межах Національних рамок кваліфікацій є сумісними з діапазонами кредитів Болонської рамки, навіть якщо перші можуть бути більш прескриптивними та детальними.

На національному або інституційному рівнях правила прогресії або вимоги програми надають тим, хто навчається, можливість просуватися в межах окремого циклу для отримання певної кваліфікації. Вони визначають за які результати навчання, на якому рівні, як можуть накопичуватися кредити. Правила прогресії можуть виражатися в термінах кількості кредитів або діапазону кредитів, що вимагається на різних етапах в межах програми навчання (напр., мінімальна кількість кредитів, що вимагається для переходу з одного навчального року/семестру на інший). Вони також можуть бути сформульовані у термінах детальних правил щодо того, які компоненти мають та/ або можуть бути виконані, на якому етапі та рівні (напр., обов'язкові курси, курси за вибором та необхідні попередні курси). Правила можуть бути сформульовані з урахуванням усіх зазначених вище моментів.

Правила прогресії також стосуються кількості кредитів, що мають бути отримані на різних рівнях за національною рамкою кваліфікацій. Деякі рамки кваліфікацій є також кредитними рамками, тобто в них визначається кількість кредитів на кожний тип кваліфікації (напр., магістра). Такі кредитні рамки визначають кількість кредитів, що має бути присвоєна після досягнення необхідних результатів навчання. Правила прогресії описують, як особи, що навчаються,

¹⁷ Звільнення – це термін, що використовується, якщо екзаменаційна комісія звільняє студента від повторного складання компонента, що був оцінений «незадовільно» (або майже «незадовільно»), у випадку, коли інші пов'язані компоненти складені із достатньо високими оцінками.

просуваються траєкторією навчання з метою послідовного отримання необхідної кількості кредитів.

Накопичення кредитів документально фіксується в офіційній академічній довідці, таким чином особи, що навчаються, матимуть запис/ зафіксоване підтвердження результатів, яких вони досягли на кожному етапі своєї освітньої траєкторії.

4.4. Трансфер кредитів ЄКТС

[3 ключових особливостей:]

«Кредити, присвоєні з однієї програми, можуть бути перенесені на іншу програму, запропоновану тим самим або іншим закладом. Цей трансфер (перенесення) може мати місце лише тоді, якщо заклад, що присвоює ступінь (кваліфікацію), визнає кредити і відповідні (асоційовані) результати навчання. Заклади-партнери мають заздалегідь погодити визнання періодів навчання за кордоном.»

Успішний трансфер кредитів вимагає академічного визнання кредитів. Визнання кредитів є процесом, через який заклад визнає, що певні результати навчання, отримані та оцінені в іншому навчальному закладі, задовольняють певні вимоги однієї з програм, які він пропонує. Враховуючи розмаїття програм та вищих навчальних закладів, маловірогідно, що кредити і результати навчання окремого освітнього компонента в різних програмах збігатимуться. Таким чином, рекомендується гнучкий підхід до визнання кредитів, отриманих в інших контекстах. Треба домагатися «справедливого визнання», а не ідеального еквівалента. Таке «справедливе визнання» має ґрунтуватися на результатах навчання, тобто тому, що особа знає та здатна виконувати, а не тому, які формальні процедури призвели до завершення кваліфікації або її компонента.¹⁸ Процес визнання має бути прозорим.

Рекомендації щодо критеріїв і процедур оцінювання іноземних кваліфікацій¹⁹, прийняті комітетом Лісабонської конвенції з визнання, визначають, що:

Іноземна кваліфікація має визнаватись, якщо не можна продемонструвати суттєву різницю між кваліфікацією, визнання якої запитується, та відповідною кваліфікацією Держави, в якій запитується визнання. При застосуванні даного принципу, процедура оцінювання має зводитись до встановлення, чи є:

(а) різниця в результатах навчання між іноземною кваліфікацією і відповідною кваліфікацією країни, в якій запитується визнання, занадто суттєвою для того, щоб надати визнання іноземній кваліфікації відповідно до прохання заявника.

Визнання означає, що кількість кредитів, отриманих за відповідні результати навчання, досягнуті на відповідному рівні, в іншому контексті, замінить кількість кредитів, що призначається за ці результати навчання в закладі, який надає кваліфікацію. Наприклад, фактично компонент в 4 кредити ЄКТС в одному навчальному закладі може замінити компонент в 5 кредитів ЄКТС іншого навчального закладу, якщо результати навчання є еквівалентними. Тоді студенту присвоюється 5 кредитів ЄКТС.

¹⁸ Адам С. (2004) Остаточний звіт та рекомендації конференції: Покращення систем визнання ступенів та навчальних кредитних балів в Європейському просторі вищої освіти. (Adam, S (2004) Final report and Recommendations of the Conference: Improving the recognition systems of degrees and study credit points in the European Higher Education Area.) http://www.aic.lv/rigaseminar/documents/Riga_Final_ReportP_S_Adam.pdf

¹⁹ Повний текст документа див.: Рекомендації щодо критеріїв і процедур оцінювання іноземних кваліфікацій, прийняті комітетом Лісабонської конвенції з визнання на його другому засіданні, Рига, 6 червня 2001 р. http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/Criteria%20and%20procedures_EN.asp#TopOfPage

Рішення про визнання кредитів та їхній трансфер (перенесення) приймається закладом, що надає кваліфікацію, на основі достовірної інформації про досягнуті результати навчання, а також про засоби оцінювання та їх валідацію (підтвердження). Інформація про політику визнання у навчальних закладах має бути оприлюдненою і легкодоступною.

В ЄКТС визнання кредитів з метою їх накопичення та трансферу полегшується ключовими документами ЄКТС, такими, як каталог курсу, угода про навчання та академічна довідка (див. розділ 6).

4.4.1. ЄКТС і періоди навчання за кордоном

У випадку узгодженої мобільності студентів, три залучені сторони – домашній навчальний заклад, приймаючий навчальний заклад та студент – мають підписати Угоду про навчання з мобільності (див. розділ 6.3.1.) до початку періоду мобільності. У таких випадках, повне академічне визнання кредитів домашнім закладом відбувається автоматично, якщо виконані всі умови, передбачені Угодою про навчання.

Усі навчальні компоненти, що будуть виконуватися за кордоном, мають бути перераховані в Угоді про навчання. Якщо студент отримує кредити за початкові компоненти, не вказані в угоді, домашній заклад сам вирішує, зараховувати їх чи ні. У випадку змін у програмі навчання, погодженої зі студентом, до Угоди про навчання можуть бути внесені зміни, але такий варіант зі змінами має бути ще раз підписаний тими ж самими трьома залученими сторонами в межах узгодженого періоду часу.

Визнання кредитів в межах спільних програм передбачається положенням про запровадження такої програми. У випадку спільних програм, немає необхідності в Угоді про навчання з мобільності, оскільки кредити, отримані в закладі-партнері, автоматично визнаються у випадку виконання усіх правил та умов спільної програми.

Подальші вказівки щодо організації періодів навчання за кордоном в межах двосторонніх угод можна знайти у Додатку 2 до цього Довідника.

4.5. ЄКТС і навчання впродовж життя

[3 ключових особливостей:]

“ЄКТС широко використовується у формальній вищій освіті та може застосовуватися для інших видів діяльності при навчанні впродовж життя. Якщо студент досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання.”

Використання ЄКТС для навчання впродовж життя посилює прозорість програм навчання і досягнень не лише тоді, коли йдеться про основні ступені вищої освіти (бакалавр, магістр або доктор), але й стосовно усіх інших видів навчальної діяльності, що надаються, або результатів навчання, які визнаються вищими навчальними закладами. Той факт, що всі навчальні досягнення є задокументованими та отримали відповідні кредити ЄКТС, надає можливість особам, що навчаються, отримати визнання такого навчання з метою отримання кваліфікації, якщо ці результати навчання відповідають вимогам кваліфікації.

4.5.1. ЄКТС і неперервна освіта

Не всі особи, що навчаються, є студентами денної (повної) форми навчання, зарахованими на регулярні програми навчання. Все більше дорослих осіб займаються автономною підготовкою, не ставлячи за обов'язкову мету отримання певної кваліфікації. Перед вищими навчальними закладами все частіше постає вимога задоволення потреб дорослих осіб та/або роботодавців та забезпечення індивідуальними траєкторіями навчання.

При використанні ЄКТС для потреб неперервної освіти, застосовуються ті ж самі принципи призначення, присвоєння, трансферу (перенесення) і накопичення кредитів. Як і у випадку з кредитами, призначеними компонентам, що є частиною навчальних програм, кредити, що

призначаються в неперервній освіті, ґрунтуються на навантаженні, що зазвичай потрібно для досягнення очікуваних результатів навчання.

Кредити, присвоєні в неперервній освіті, можуть бути визнані та накопичені з метою отримання кваліфікації або ні, залежно від бажання того, хто навчається, та/або вимог для присвоєння кваліфікації. Деякі з тих, хто навчаються, можуть бути зацікавлені тільки у проходженні певного освітнього компонента, не маючи бажання отримати кваліфікацію.

4.5.2. ЄКТС та визнання неформального і неофіційного навчання

Люди часто мають цінні компетенції, яких вони набули поза межами вищих навчальних закладів через інші види навчальної діяльності, роботи або життєвий досвід. Немає причини, чому нетрадиційні «студенти» не можуть отримати користь від прозорості та визнання, що можуть надати заклади, використовуючи ЄКТС.

Визнання неформального та неофіційного навчання відкриває можливості для досягнення кваліфікації вищої освіти для тих, хто не мав змоги або не бажав отримати її у традиційний спосіб.

Вищі навчальні заклади мають мати право присвоювати кредити за результати навчання, отримані поза межами формального навчального контексту завдяки досвіду роботи, хобі або самоосвіті, за умови, що ці результати навчання відповідають вимогам їхніх кваліфікацій або компонентів. Визнання неформального або неофіційного навчання має мати наслідком присвоєння кредитів ЄКТС у кількості, що призначається відповідній частині формальної програми. Кількість присвоєних кредитів має бути такою ж самою, як і кількість кредитів, призначених формальним освітнім компонентам із схожими результатами навчання.

Як і у випадку формальної освіти, присвоєнню кредитів передуює оцінювання для підтвердження досягнення результатів навчання. Критерії оцінювання та пов'язані з ними методи мають бути розроблені таким чином, аби виміряти досягнення очікуваних результатів навчання на відповідному рівні, без урахування специфіки навчальної діяльності. Наприклад, обговорення предмета дослідження в аудиторії більше не враховуватиметься при оцінюванні, в той же час відповідний результат навчання, що полягає у наданні аргументів під час взаємодії з групою, вважатиметься релевантним.

Навчальні заклади заохочуються до опублікування для загального доступу на своїх веб-сайтах інформації щодо своєї політики визнання та практик неформального чи неофіційного навчання. До цієї політики мають бути включені такі елементи, як зворотній зв'язок з особами, що навчаються, щодо результатів оцінювання або можливість звернення (оскарження). Навчальні заклади також заохочуються до створення «структур з оцінювання» для надання порад, консультацій, та визнання неформального чи неофіційного навчання. Ці структури можуть бути різної форми, залежно від національних чи інституційних практик (напр., вони можуть існувати в межах одного вищого навчального закладу або як спільні центри для декількох закладів).

Через запровадження процедур визнання неформального та неофіційного навчання посилюється соціальний вимір вищих навчальних закладів. Навчальні заклади виконують мету сприяння доступу на навчання осіб з професійного середовища та низки нетрадиційних навчальних середовищ, таким чином, роблячи свій внесок у втілення ідеї навчання впродовж життя.

**Схема 1 – Приклад використання кредитів для навчання впродовж життя –
Шотландська кредитна рамка кваліфікацій (SCQF)²⁰**

Порадник «Шотландська кредитна рамка кваліфікацій» заохочує до використання валідації неформального та неофіційного навчання для:

- особистого і кар'єрного розвитку (формальне визнання)
- присвоєння кредитів (сумарне визнання)

Останнє включає оцінювання, потім визначення величини кредитів (*credit rating*) за навчання через досвід, яке мало місце до того, як особа, що навчається, поступила на формальну програму або кваліфікацію. Визначення величини кредитів є процесом, за яким встановлюється вартість кредиту за навчання. Зазвичай це означає, що приймаючий заклад визначає кількість кредитів, яка може бути присвоєна особі, що навчається, за певною програмою навчального закладу або організації.

Процес присвоєння кредитів за неформальне або неофіційне навчання має такі три етапи:

1. Початкові консультації і рекомендації (що включає цей процес для особи, яка навчається, які існують граничні межі для кредитів за неформальне/неофіційне навчання, якими є витрати, ролі, зобов'язання особи, що навчається, та викладача/консультанта, різні траєкторії навчання на кваліфікацію)
2. Підтримка (свідомий процес, розуміння результатів навчання, визначення власних результатів навчання, збір даних, відбір)
3. Визнання/оцінювання (оцінювання даних про досягнення результатів навчання і критерії оцінювання)
4. Присвоєння кредитів (кредити, присвоєні за цим процесом, такої самої вартості, як і кредити, отримані при формальному навчанні).

²⁰ За презентацією Рут Віттакер (Ruth Whittaker), Каледонська академія, Каледонський університет Глазго, представленою на Болонському семінарі з вищої освіти, яка ґрунтується на результатах навчання (21-22 лютого 2008 р., Едінбург). Повну версію презентації див. на: <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/Edinburgh2008.htm>

5. Забезпечення якості і ЄКТС

Основна відповідальність за забезпечення якості лежить на кожному з вищих навчальних закладів.²¹ Внутрішнє забезпечення якості передбачає усі процедури, що виконуються вищими навчальними закладами аби забезпечити відповідність якості їхніх програм та кваліфікацій своїм власним специфікаціям (стандартам) та вимогам інших органів, що законодавчо уповноважені робити специфікації (стандарти). Зовнішні перегляди (огляди) якості, що виконуються агенціями із забезпечення якості, забезпечують зворотний зв'язок із закладами та надають інформацію зацікавленим сторонам. Взяті разом внутрішнє забезпечення якості та зовнішні перегляди (огляди) якості мають на меті запровадження *Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*.²²

Використання ЄКТС відповідає *Стандартам та рекомендаціям щодо забезпечення якості*, особливо стандартам 1.2. та 1.7., в яких зазначається, що:

- Навчальні заклади повинні мати офіційний механізм затвердження, періодичного перегляду та моніторингу своїх навчальних програм і кваліфікацій (дипломів, ступенів).²³ Передбачається, що забезпечення якості програм і кваліфікацій (дипломів, ступенів) включатиме:
 - розробку й публікацію чітко сформульованих очікуваних результатів навчання²⁴;
 - уважне ставлення до розробки навчальних планів, програм та їхнього змісту²⁵;
- Навчальні заклади повинні регулярно опубліковувати найсвіжішу, неупереджену й об'єктивну інформацію - як кількісну, так і якісну - про навчальні програми і кваліфікації, які вони пропонують.²⁶

Якість запровадження та використання ЄКТС вищими навчальними закладами має забезпечуватися через відповідні процедури (напр., внутрішній та зовнішній перегляд якості та зворотний зв'язок зі студентами).

Схема 4. – Добра практика ЄКТС і забезпечення якості

Що стосується забезпечення якості ЄКТС та пов'язаних процесів, є доброю практикою, якщо процеси забезпечення якості у вищих навчальних закладах забезпечують те, щоб за усіма програмами вищої освіти:

- освітні компоненти виражалися в термінах відповідних результатів навчання; була доступна чітка інформація щодо їх рівня, кількості кредитів, організації навчання і оцінювання;
- навчання могло бути завершене за час, офіційно визначений для нього (навантаження пов'язане із семестром, триместром чи навчальним роком є реальним);

²¹ Створення Європейського простору вищої освіти: Комюніке конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту, Берлін, 19 вересня 2003 р. (*Realising the European Higher Education Area. Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education*).

²² Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (2005) *Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти* (European Association for Quality Assurance in Higher Education (2005) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*):

<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Standards-and-Guidelines-for-QA.pdf>

²³ *Стандарти та рекомендації*, с. 16

²⁴ *Ibidem*, с.16

²⁵ *Ibidem*, с.16

²⁶ *Ibidem*, с.19

- щорічний моніторинг вивчав будь-які зміни у способах виконання та отриманих результатах;
- студенти забезпечувалися детальною інформацією та вказівками задля того, щоб вони мали необхідні відповідні передумови (пререквізити, попередні навчальні дисципліни) та супутні умови (кореквізити, супутні навчальні дисципліни) для вивчення будь-яких навчальних дисциплін, та не дозволялося обирати освітні компоненти, які є невідповідного рівня, або які вони попередньо вивчили на тому ж рівні.²⁷

По відношенню до мобільних студентів та визнання це означає, що:

- процеси трансферу (перенесення) кредитів включені до регулярного моніторингу, процедур перегляду та валідації;
- призначений відповідний штат, відповідальний за питання трансферу кредитів та визнання;
- Угоди про навчання є завершеними в усіх випадках; їхня розробка та будь-які подальші зміни до них мають підпадати під процеси чутливого, проте надійного затвердження²⁸;
- мобільні студенти вивчають звичайні освітні компоненти з існуючого Каталогу курсу; вони працюють в затвердженому режимі повного оцінювання для цих компонентів та отримують оцінки в такий самий спосіб, як і домашні студенти;
- надаються детальні виписки, в яких зазначаються присвоєні кредити та отримані оцінки;
- визнання надається для усіх успішно завершених освітніх компонентів – та їхніх відповідних (асоційованих) кредитів, – виконаних як частина затвердженої угоди про навчання; результати оголошуються та надаються без зволікань;
- існують об'єктивні процедури оціночної інтерпретації успішно завершених кредитів, таким чином не лише кредити, а й оцінки відображаються відповідним чином у отриманих кінцевих кваліфікаціях.

²⁷ Пререквізити (попередні вимоги): необхідні попередні знання, звичайно визначені у формі успішного закінчення інших (попередніх) освітніх компонентів. Кореквізити (супутні вимоги): освітні компоненти, які вимагають щоб певні інші компоненти вивчалися одночасно або безпосередньо після успішного досягнення результатів навчання відповідних цьому компоненту.

²⁸ При розробці угод про навчання мають використовуватися поняття чутливого «справедливого визнання» та неточного (нестрогого) еквівалента, як такі, що мають відношення до *Конвенції з визнання кваліфікацій вищої освіти в європейському регіоні 1997 року*; Пояснювальний звіт: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

6. Ключові документи ЄКТС

[З ключових особливостей:]

“Перенесенню (трансферу) та накопиченню кредитів сприяє використання ключових документів ЄКТС (каталог курсу, аплікаційна форма студента, угода про навчання та академічна довідка) та Додаток до диплома.”

Ключові документи ЄКТС, описані в цьому розділі, утворюють широко застосовуваний та прийнятний спосіб представлення тих елементів інформації, що є корисними для усіх осіб, що навчаються (включаючи мобільних та немобільних студентів), викладацького та адміністративного складу, роботодавців та інших зацікавлених сторін. Коректне використання ключових документів ЄКТС забезпечує прозорість та покращує якість вищої освіти.

Навчальні заклади все частіше ведуть облік досягнень осіб, що навчаються, у систематичний спосіб за допомогою комп'ютеризованої системи запису досягнень студентів, яка поєднує інформацію, що міститься у ключових документах ЄКТС та інших документах, таких, як, наприклад, Додаток до диплома²⁹.

6.1. Каталог курсу

Першим ключовим документом є Каталог Курсів. Він є основним довідником для всіх студентів, що навчаються у закладі.

Точний формат Каталогу встановлюється самим навчальним закладом. Можна вважати, більш доречним є відокремити загальну інформацію для студентів від академічної інформації. У будь-якому випадку, вся інформація має бути детальною, доступною для користувача та найновішою. Каталог має бути опублікованим на веб-сайті навчального закладу, аби усі зацікавлені сторони мали зручний доступ до нього. Він має бути оприлюднений завчасно, аби дати змогу студентам зробити свій вибір.

Перелік питань рекомендованого змісту Каталогу Курсів подається нижче (розділ 6.1.1.). Перелік питань демонструє весь спектр інформації, що має бути представлена. Важливо, аби інформація про запропоновані кваліфікації, навчання (викладання), процедури навчання і оцінювання, рівень програм, окремі освітні компоненти та навчальну літературу, доступні для студентів, була добре задокументованою та легко зрозумілою.

Усі особи, що навчаються, повинні мати можливість визначити особу, яка може надати їм необхідні поради на інституційному рівні або на рівні окремого відділення/спеціальності (предмету). Отже важливо, аби каталог включав імена контактних осіб з інформацією про те, як, де і коли можна зв'язатися з ними.

Прозорість та доступність стосуються також і мови. Оприлюднена інформація має бути доступною на веб-сайті не лише місцевою мовою, але, бажано, й іншою широко вживаною мовою для посилення прозорості також і на міжнародному рівні³⁰. Посилання на приклади Каталогів курсу можна знайти на таких веб-сторінках [...].

6.1.1. Перелік питань для Каталогу курсу/ Перелік для інформаційного пакету

Частина 1 - Інформація про заклад:

- Назва і адреса
- Академічний календар

²⁹ Додаток до диплома є також частиною інформаційного пакету інструментів прозорості Європас.
<http://europass.cedefop.europa.eu/europass/home/hornav/Introduction/navigate.action>

³⁰ Друга мова, яка вимагається від закладів, що подають заявку на отримання ярлика ЄКТС, - англійська.

- Адміністрація закладу
- Загальний опис закладу (включаючи тип і статус)
- Перелік програм, які пропонує заклад
- Загальні вимоги до зарахування
- Загальні положення (умови) про визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного)
- Загальні процедури реєстрації
- Присвоєння кредитів ЄКТС на основі навчального навантаження, необхідного для досягнення очікуваних результатів навчання
- Інформація (положення) про консультативну допомогу студентам

Частина 2 - Інформація про програми:

Загальний опис:

- Кваліфікація, що присвоюється
- Рівень кваліфікації
- Спеціальні вимоги до зарахування
- Спеціальні положення (умови) про визнання попереднього навчання (формального, неформального, неофіційного)
- Вимоги і положення до кваліфікації
- Профіль програми
- Ключові результати навчання
- Професійні профілі випускників з прикладами
- Доступ до подальшого навчання
- Діаграма структури курсу в кредитах ЄКТС (60 на навчальний рік повного навчання)
- Положення про екзамени, оцінювання і оцінки
- Вимоги до випуску (закінчення навчання) (навчального закладу)
- Форма навчання (денна (повна), заочна, вечірня (часткова), дистанційна)
- Директор програми або відповідна посадова особа

Опис окремих одиниць (складових) курсу:

- Назва (модуля, навчальної дисципліни)
- Код (модуля, навчальної дисципліни)
- Тип (модуля, навчальної дисципліни) (обов'язковий, факультативний)
- Рівень (модуля, навчальної дисципліни) (напр. першого, другого, третього циклу; підрівень, якщо необхідно)
- Рік навчання (якщо необхідно)
- Семестр/триместр, в яких викладається модуль (навчальна дисципліна)
- Кількість кредитів ЄКТС, що присвоюються
- Ім'я лектора(ів) (викладача)
- Результати навчання (модуля, навчальної дисципліни)
- Спосіб навчання (аудиторне, дистанційне навчання)
- Необхідні обов'язкові попередні та супутні модулі (навчальні дисципліни, курси) (пререквізити і кореквізити)
- Рекомендовані компоненти програми за вибором (модулі, навчальні дисципліни)
- Зміст навчальної дисципліни (курсу)
- Рекомендована література
- Запланована навчальна діяльність та методи навчання
- Методи і критерії оцінювання
- Мова навчання
- Виробнича практика

Частина 3 - Загальна інформація для студентів:

- Вартість проживання
- Житло

- Харчування
- Медичне забезпечення (послуги)
- Можливості для студентів з особливими потребами
- Страхування
- Фінансове забезпечення (підтримка) студентів
- Відділ студентських справ
- Умови для навчання
- Міжнародні програми
- Практична інформація для мобільних студентів
- Мовні курси
- Практика (стажування), інтернатура
- Умови для занять спортом та дозвілля
- Студентські організації

6.2. Аплікаційна форма студента

Аплікаційна форма ЄКТС (форма-заява) студента розроблена для мобільних студентів, які проведуть обмежений період навчання в іншому навчальному закладі. Студенти, які мають намір завершити навчання в іншому навчальному закладі, мають зараховуватися за стандартною процедурою, що існує в даному навчальному закладі, і, відповідно, мають заповнити інші типи форм-заяв.

Аплікаційна форма студента містить усю необхідну інформацію про мобільного студента, яку потребує потенційний приймаючий заклад. Якщо навчальний заклад потребуватиме додаткову інформацію від студента, що поступає (наприклад, стосовно проживання, особливих вимог, пов'язаних зі станом здоров'я), він може вимагати її окремо.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Аплікаційної форми студента, аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. Додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

6.3. Угода про навчання

У вищих навчальних закладах студенти зазвичай реєструються на програму навчання та на певну кількість окремих складових курсу/навчальних дисциплін, модулів або на рік, або на термін в один семестр. На практиці ця інформація представляється в Угоді про навчання для домашніх студентів. Реєструючи студента, вищий навчальний заклад укладає угоду про надання курсів та присвоєння кредитів за досягнення очікуваних результатів навчання.

6.3.1. Угода про навчання для мобільних студентів

Угода про навчання ЄКТС була розроблена передусім для мобільних студентів, аби забезпечити для них обов'язкову угоду до початку мобільного етапу навчання. Коли ця угода використовується для мобільних студентів, вона містить перелік компонентів курсу (навчальних дисциплін) або модулів чи інших освітніх компонентів, які студент планує отримати в іншому навчальному закладі, а також кодівий номер та кількість кредитів ЄКТС, призначених компонентам.

Угода про навчання ЄКТС укладається на семестр або навчальний рік та має бути підписана домашнім закладом, приймаючим закладом та студентом. Особи, що підписують угоду від імені цих двох навчальних закладів, повинні мати на це формальні повноваження, що дозволяють їм брати зобов'язання із сторони установи. Зобов'язанням зі сторони приймаючої установи є реєстрація вступаючого студента на заплановані одиниці курсу (навчальні дисципліни)/ модулі та забезпечення необхідної навчальної діяльності; для домашнього закладу – це гарантування визнання кредитів, отриманих в іншому навчальному закладі. Студент не має вести переговори щодо академічного визнання з окремими представниками викладацького складу. Угода про

навчання разом Академічною довідкою (випискою), має на меті гарантувати повне визнання програми навчання, виконаної студентом у приймаючому закладі.

Програма навчання може потребувати змін після прибуття мобільного студента. У таких випадках до Угоди про навчання якомога скоріше вносяться зміни, що затверджуються трьома сторонами: домашнім закладом, приймаючим закладом та студентом. Тільки таким чином можна повністю гарантувати збереження визнання мобільного періоду навчання.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Угоди про навчання, аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. Додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

6.3.2. Угода про навчання з виробничої практики – Угода про практичну підготовку

Угоди про навчання або Угоди про підготовку є також важливими для виробничих практик, які вимагаються як частина програми. Вони мають містити ті ж самі основні елементи, що й стандартна Угода про навчання, хоча, безумовно, між ними існує різниця.

В Угоді про підготовку мають бути чітко зазначені місце проходження практики, її тривалість, робота, що має бути виконана (опис робочого завдання), права та обов'язки того, хто навчається, та очікувані результати навчання. Також в ній мають зазначатися, яке оцінювання та критерії оцінювання будуть використані при оцінюванні очікуваних результатів навчання, та хто буде відповідальним за практику, тобто роль роботодавця (того, хто надає базу практики) та роль, там, де можливо, приймаючої установи.

Угода про підготовку має бути підписана трьома сторонами – особою, що навчається, домашнім навчальним закладом та роботодавцем (тим, хто надає базу практики). Там, де передбачається участь приймаючого закладу, він також має підписати угоду. Основна відповідальність лежить на закладі, що надає кваліфікацію. В угоді має бути визначена кількість кредитів ЄКТС, що будуть присвоєні після досягнення очікуваних результатів навчання.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Угоди про підготовку, аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. Додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

6.4. Академічна довідка (виписка)

Чимало закладів видають кожному студенту академічну довідку (виписку) наприкінці кожного семестру або року. Це – важливий документ і для студента, і для установи. Він забезпечує, щоб студент мав точну і оновлену реєстрацію його прогресу, виконаних освітніх компонентів, кількості присвоєних кредитів ЄКТС та отриманих оцінок. Академічна довідка ЄКТС є таким підтвердженням в узгодженій формі. Вона є важливим формальним документом, що свідчить про прогрес студента та визнання.

Для мобільних студентів, домашній заклад спочатку видає академічну довідку на кожного окремого мобільного студента та надсилає її до приймаючої установи до від'їзду з метою надання інформації про вже завершені студентом освітні компоненти, їхній рівень та отримані результати. Відповідно, приймаюча установа видає свою академічну довідку на кожного поступаючого студента та надсилає її до домашньої установи наприкінці кожного періоду навчання. Таким чином вона формально підтверджує завершену студентом роботу, присвоєні кредити та отримані впродовж періоду мобільності оцінки за місцевою шкалою.

Оскільки Виписка є важливим документом при реєстрації прогресу усіх студентів та для визнання навчальних досягнень, украй важливо визначити, хто є відповідальним за її видачу, як вона видається і як вона надається студенту.

У цьому Довіднику запропоновані стандартна форма та заповнений зразок Академічної довідки (виписки), аби допомогти забезпечити надання усієї релевантної інформації (див. Додаток 4). Заклади можуть за бажанням адаптувати стандартну форму (додаючи свій логотип або інші дані, пов'язані зі специфікою закладу), але вони мають пересвідчитися, що вона містить усі компоненти і що, наскільки можливо, дотримується послідовність.

7. Додаткові джерела

7.1. Кредитні системи і системи кваліфікацій

Європейські інструменти:

- *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти*
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>
Допоміжний звіт: *Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти*, Міністерство науки, технологій і інновацій, 2005
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf
- *Рекомендації Європейського парламенту і Ради Європи від 23 квітня 2008 щодо запровадження Європейської рамки кваліфікацій навчання впродовж життя*
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>
Інша інформація про Європейську рамку кваліфікацій:
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc44_en.htm#doc
- *Конвенція з визнання кваліфікацій вищої освіти в Європейському регіоні (CETS 165, 1997)*
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=165&CL=ENG>
Пояснювальний звіт про Конвенцію:
<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

Публікації на європейському рівні:

- *Tuning Educational Structures in Europe (2007)*
http://tuning.unideusto.org/tuningeu/images/stories/template/General_Brochure_final_version.pdf
Інша інформація і результати проекту Тюнінг:
<http://unideusto.org/tuning>

Відповідні звіти Болонських семінарів

- Болонський семінар 'Розробка загального розуміння результатів навчання і ЄКТС: Порто, Португалія, 19-20 червня 2008 *Фінальний звіт і рекомендації*
http://portobologna.up.pt/documents/BS_P_Report_20080915_FINAL.pdf
Інша інформація про семінар (матеріали, презентації):
<http://portobologna.up.pt/>
- Болонський семінар 'ЄКТС, що ґрунтується на результатах навчання і навчальному навантаженні' Москва, Росія, 17-18 квітня 2008 *Висновки*
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Moscow_April2008_conclusions_final.pdf
- Wagenaar, Robert (2006) 'An Introduction to the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)', in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association
<http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>
- Le Mouillour, Isabelle, commissioned by Cedefop (2005) *European approaches to credit (transfer) systems in VET*. Cedefop Dossier 12. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/424/6014_en.pdf

- Adam, Stephen (2004) *Improving the recognition system of degrees and study credit points in the European Higher Education Area*.
Болонський семінар з питань визнання, Латвійський університет, Рига, 3-4 грудня 2004, організований урядом Латвії і Радою Європи, за підтримки програми ЄС Сократес. Фінальний звіт і рекомендації конференції.
http://www.aic.lv/rigaseminar/documents/Riga_Final_ReportP_S_Adam.pdf
- European Association for Quality Assurance in Higher Education (2005) *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*. Helsinki: European Association for Quality Assurance in Higher Education
<http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/Standards-and-Guidelines-for-QA.pdf>
- Gehmlich, Volker (2006) 'The Added Value of Using ECTS' in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association
<http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>

7.2. Розробка навчального плану

- Volker Gehmlich, Andy Gibbs, Raimonda Markeviciene, Terence Mitchell, Graeme Roberts, Anne Siltala, Marina Steinmann (2008) *Yes! Go! A Practical Guide to Designing Degree Programmes with Integrated Transnational Mobility*, DAAD

7.3. Результати навчання

- Болонський семінар «Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання, – Шотландський досвід», Едінбург, Великобританія, 21-22 лютого 2008 *Висновки і рекомендації*
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_Final_Conclusions_and_Recommendations.pdf
Остаточний звіт
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_final_report.pdf
Інша інформація з семінару (внески, презентації):
- <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/Edinburgh2008.htm>
- Adam, Stephen (2008) *Learning Outcomes Current Developments in Europe: Update on the Issues and Applications of Learning Outcomes Associated with the Bologna Process*. Edinburgh: Scottish Government
Представлено на Болонському семінарі: Вища освіта, що ґрунтується на результатах навчання: Досвід Шотландії (лютий 2008, Едінбург).
http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/BolognaSeminars/documents/Edinburgh/Edinburgh_Feb08_Adams.pdf
- Kennedy, Declan, Hyland, Aine, and Ryan, Norma (2006) 'Writing and Using Learning Outcomes: A Practical Guide' in: EUA, *Bologna Handbook. Making Bologna Work*. Berlin: European University Association
<http://www.eua.be/publications/bologna-handbook/>

- Adam, Stephen (2004) Using Learning Outcomes: A consideration of the nature, role, application and implications for European education of employing learning outcomes at the local, national and international levels

Представлено на Болонському семінарі: Використання результатів навчання (липень 2004, Едінбург).
http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Bol_sem/Seminars/040701-02Edinburgh/040620LEARNING_OUTCOMES-Adams.pdf
- Cedefop (2008) *The Shift to Learning Outcomes: Conceptual, political and practical developments in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

Узагальнення:
http://www.trainingvillage.gr/etv/Upload/Information_resources/Bookshop/494/4079_en.pdf

Повний звіт буде опублікований пізніше.

7.4. Національні публікації

Кожна країна опублікувала, або в процесі опублікування інформації про свої національні кваліфікації і системи кредитів. Два приклади – Шотландія і Ірландія:

- Шотландська кредитна рамка кваліфікацій
<http://www.scqf.org.uk>
- Національне кваліфікаційне управління Ірландії – Національна рамка кваліфікацій
<http://www.nfq.ie/nfq/en/index.html>
- HRK (2007) Bologna Reader II, Neue Texte und Hilfestellungen zur Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses an deutschen Hochschulen, Bonn
http://www.hrk.de/bologna/de/Bologna_Reader_gesamt.pdf
- Gehmlich, Volker (2008) Die Einführung eines Nationalen Qualifikationsrahmens in Deutschland – DQR – Untersuchung der Möglichkeiten für den Bereich des formalen Lernens, Osnabrück : Univ., Fak. für Wirtschafts- und Sozialwiss
- Meijers, van Overveld, Perrenet with the co-operation of Borghuis and Mutsaers (2005) Criteria for Academic Bachelor's and Master's Curricula
http://www.jointquality.nl/content/descriptors/AC_English_Gweb.pdf
- Hildbrand, Tremp, Jäger Tückmantel (2008) The Curricula Reform at Swiss Institutes of Higher Education: An Analysis of the Current State and Perspectives in the Bologna Reform
www.crus.ch/dms.php?id=5499

8. Глосарій

Завданням глосарію є тлумачення термінів Довідника користувача ЄКТС.

Накопичення Accumulation	<p>Процес накопичення кредитів, присвоєних за досягнення результатів навчання освітніх компонентів або іншої навчальної діяльності.</p> <p>The process of collecting credits awarded for achieving the learning outcomes of educational components or other learning activities</p>
Призначення кредитів Allocation of Credit	<p>Процес призначення кількості кредитів кваліфікаціям/програмам або іншим освітнім компонентам.</p> <p>The process of assigning a number of credits to qualifications/programmes or to other educational components</p>
Оцінювання Assessment	<p>Сукупність методів (письмові, усні та практичні тести/екзамени, проекти і портфоліо), що використовуються при оцінюванні досягнення особами, що навчаються, очікуваних результатів навчання.</p> <p>The total range of methods (written, oral and practical tests/examinations, projects and portfolios) used to evaluate learners' achievement of expected learning outcomes.</p>
Критерії оцінювання Assessment criteria	<p>Описи того, що має зробити особа, яка навчається, як очікується, щоб продемонструвати досягнення результату навчання.</p> <p>Descriptions of what the learner is expected to do, in order to demonstrate that a learning outcome has been achieved.</p>
Присвоєння кредитів Award of Credit	<p>Акт надання особі, що навчається, кількості кредитів, що відповідає компоненту або кваліфікації. Присвоєння кредиту визнає, що результати навчання особи, що навчається, було оцінено і ця особа відповідає вимогам освітнього компоненту або кваліфікації.</p> <p>The act of delivering learners the number of credits that corresponds to the component or a qualification. The award of credit recognises that learners' learning outcomes have been assessed and that the learner satisfies the requirements for the educational component or the qualification.</p>
Звільнення Condoning	<p>Звільнення – це термін, що використовується, якщо екзаменаційна комісія звільняє студента від повторного складання компонента, що був оцінений «незадовільно» (або майже «незадовільно»), у випадку, коли інші пов'язані компоненти складені із достатньо високими оцінками.</p> <p>Condoning is the term used when an examination board exempts a student from reassessment in a failed (or marginally failed) component if the other related components are passed with sufficiently high grades.</p>

Контактна година Contact Hour	Години (зазвичай період 45-60 хвилин), затрачені студентами на навчальну діяльність під керівництвом викладацького складу. Hours (typically a period of 45-60 minutes) spent by students on activities guided by teaching staff.
Кредит (ЄКТС) Credit (ECTS)	Кількісний засіб вираження обсягу навчання, що ґрунтується на навантаженні студентів, необхідному для досягнення очікуваних результатів навчального процесу на певному рівні. Quantified means of expressing the volume of learning based on the workload students need in order to achieve the expected outcomes of a learning process at a specified level.
Цикл Cycle	Усі кваліфікації у Європейському просторі вищої освіти розташовані за трьома циклами. Однією з цілей, визначених у Болонській декларації у 1999 р., є «прийняття системи, що ґрунтується на двох основних циклах, додипломний (бакалавр, undergraduate) і після дипломний (магістр, graduate).» У 2003 році докторське навчання було також включено до Болонської структури і співвіднесене до неї як третій цикл. All qualifications in the European Higher Education Area are located within three cycles. One of the objectives indicated in the Bologna Declaration in 1999 was the “adoption of a system based on two main cycles, undergraduate and graduate.” In 2003 doctoral studies were also included in the Bologna structure and referred to as the third cycle.
Дескриптор циклу (рівня) Cycle (Level) Descriptors	Загальні твердження про очікувані широкі результати навчання на кожному з трьох циклів. Добрим прикладом загальних дескрипторів циклів (рівнів) є так звані Дублінські дескриптори, які стали однією із засад (разом із ЄКТС) рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Generic statements of the broad expected outcomes of each of the three cycles. A good example of general cycle (level) descriptors are the so-called Dublin Descriptors, which have served as one of the foundations (along with ECTS) for the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area
Освітній компонент Educational Component	Самодостатній і формально структурований навчальний досвід (такий як: одиниця курсу, модуль, семінар (курс підвищення кваліфікації), виробнича практика) A self-contained and formally structured learning experience (such as: course unit, module, seminar, work placement).
Формальне навчання Formal learning	Навчання, яке зазвичай провадиться в освітньому або навчальному закладі, структуроване (в термінах цілей, часу навчання, або навчальної підтримки), та призводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Формальне навчання є спрямованим з точки зору особи, що навчається. Learning typically provided by an education or training

	institution, structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support) and leading to certification. Formal learning is intentional from the learner's perspective.
Неофіційне навчання	Навчання, яке є результатом повсякденної роботи, сімейної роботи або дозвілля. Воно не є структурованим (в термінах навчальних цілей, часу або підтримки навчання) і зазвичай не призводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Неофіційне навчання може бути спрямованим (організованим), але у більшості випадків не є спрямованим (або є «випадковим», від випадку до випадку).
Informal learning	Learning resulting from daily life activities related to work, family or leisure. It is not structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support) and typically does not lead to certification. Informal learning may be intentional but in most cases it is non-intentional (or "incidental"/random).
Особа, що навчається Learner	Індивідуум, задіяний в навчальному процесі (формальному, неформальному або неофіційному навчанні). An individual engaged in a learning process (formal, non-formal or informal learning).
Студенто-центрований (підхід або система) Learner-centred (approach or system)	Підхід або система, яка сприяє розробці навчальних програм, що спрямовані на досягнення осіб, що навчаються, узгоджує різні пріоритети таких осіб, та узгоджена з прийнятним для студентів навантаженням (тобто навантаження, що є здійсненим впродовж навчальної програми). Вона забезпечує більшу залученість осіб, що навчаються, до вибору змісту, способу, темпу і місця навчання. An approach or system that supports the design of learning programmes which focus on learners' achievements, accommodate different learners' priorities and are consistent with reasonable students' workload (i.e. workload that is feasible within the duration of the learning programme). It accommodates for learners' greater involvement in the choice of content, mode, pace and place of learning.
Результати навчання Learning Outcomes	Твердження про те, що особа, яка навчається, як очікується, має знати, розуміти і бути здатною робити після успішного завершення процесу навчання. Are statements of what a learner is expected to know, understand and be able to do after successful completion of a process of learning.
Дескриптор рівня Level Descriptor	Загальні твердження про типові досягнення осіб, що навчаються, яким було присвоєно кваліфікацію відповідного рівня рамки кваліфікацій. General statements of the typical achievement of learners who have been awarded a qualification at a certain level in a qualifications framework.

Модуль Module	Одиниця курсу в системі, в якій кожна одиниця курсу має однакову кількість кредитів або кратну їй. A course unit in a system in which each course unit carries the same number of credits or a multiple thereof.
Неформальне навчання Non-formal learning	Навчання, яке не провадиться в освітньому або навчальному закладі, і зазвичай не призводить до присвоєння кваліфікації (сертифікації). Проте, воно є структурованим (в термінах цілей, часу навчання, або навчальної підтримки). Неформальне навчання є спрямованим з точки зору особи, що навчається. Learning that is not provided by an education or training institution and typically does not lead to certification. It is, however, structured (in terms of learning objectives, learning time or learning support). Non-formal learning is intentional from the learner's perspective.
Програма (освітня) Programme (educational)	Комплекс освітніх компонентів, який ґрунтується на результатах навчання, які визнаються для присвоєння окремої кваліфікації. A set of educational components, based on learning outcomes, that are recognised for the award of a specific qualification.
Прогресія Progression	Процес, що надає можливість особам, що навчаються, переходити з одного рівня кваліфікації до наступного та вступати на освітні програми, що здійснюють підготовку до здобуття кваліфікацій вищого рівня в порівнянні з тими, які така особа вже отримала. The process which enables learners to pass from one stage of a qualification to the next and to access educational programmes that prepare for qualifications at a higher level than those he/she already possesses.
Правила прогресії Progression rules	Система правил, що визначають умови прогресії осіб, що навчаються, всередині кваліфікацій та в напрямку інших кваліфікацій. Set of rules that define conditions for learners progression within qualifications and towards other qualifications.
Кваліфікація Qualification	Будь-який ступінь, диплом, або інший сертифікат, виданий компетентним органом, що підтверджує успішне завершення визнаної програми навчання. Any degree, diploma or other certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of a recognised programme of study.
Національна рамка кваліфікацій (вищої освіти) National Qualifications	Єдиний опис, на національному рівні або рівні системи освіти, що є міжнародно зрозумілим і за яким усі кваліфікації та інші навчальні досягнення у вищій освіті можуть бути описані і пов'язані одна з одною у послідовний спосіб і який визначає співвідношення між кваліфікаціями вищої освіти. The single description, at national level or level of an

Framework (higher education)	education system, which is internationally understood and through which all qualifications and other learning achievements in higher education may be described and related to each other in a coherent way and which defines the relationship between higher education qualifications.
Забезпечення якості Quality Assurance	Процес або комплекс процесів, прийнятих на національному і інституційному рівнях, для забезпечення якості освітніх програм і присвоєних кваліфікацій. The process or set of processes adopted nationally and institutionally to ensure the quality of educational programmes and of qualifications awarded.
Визнання кредитів Recognition of credit	Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті і оцінені в іншому навчальному закладі, задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації. The process through which an institution certifies that learning outcomes achieved and assessed in another institution satisfy (some or all) requirements of a particular programme, its component or qualification.
Визнання неформального і неофіційного навчання Recognition of non-formal and informal learning	Процес, через який навчальний заклад засвідчує, що результати навчання, досягнуті і оцінені в іншому контексті (неформальному або неофіційному) задовольняють (деякі або усі) вимоги окремої програми, її компонента або кваліфікації. The process through which an institution certifies that learning outcomes achieved and assessed in another context (non-formal or informal learning) satisfy (some or all) requirements of a particular programme, its component or qualification.
Студент Student	Особа, що навчається, зарахована на формальну освітню програму Learner enrolled in formal educational programme
Трансфер (перенесення) Transfer	Трансфер – процес визнання кредитів, присвоєних в одному контексті, в іншому контексті з метою отримання кваліфікації. Transfer is the process of having credits awarded in one context recognised in another context for purposes of obtaining a qualification.
Навантаження Workload	Зазначення часу, що зазвичай є необхідним студентам для завершення усіх видів навчальної діяльності (таких як лекції, семінари, проекти, практична робота, самостійне навчання і екзамени), потрібного для досягнення очікуваних результатів навчання. Indication of the time students typically need to complete all learning activities (such as lectures, seminars, projects, practical work, self-study and examinations) required to achieve the expected learning outcomes.

Додаток 1 – Перспективи користування ЄКТС особами, що навчаються

Однією з цілей ЄКТС є забезпечення вимог із врахування у навчальному процесі досягнень, прагнень і здібностей осіб, що навчаються. Запровадження ЄКТС має забезпечити захист та справедливе ставлення до осіб, що навчаються.

У вищому навчальному закладі, в якому використовують ЄКТС, особи, що навчаються, мають право очікувати:

- **каталог курсу**, в якому чітко описаний навчальний план з очікуваними результатами навчання та його компоненти, включаючи **призначені кредити ЄКТС**;
- **методи оцінювання**, співвідносні з очікуваними результатами навчання та навантаженням;
- **інформацію** про ці методи оцінювання, що є доступною заздалегідь;
- **присвоєння кредитів ЄКТС**, що призначені кожному освітньому компоненту, після успішного проходження необхідної процедури оцінювання;
- участь у періодичному **моніторингу та перегляді** визначеного навантаження і, відповідно, призначення кредитів;
- **участь** студентських представників в процесі запровадження ЄКТС;
- можливості отримання консультацій і підтримки;
- можливість врахування **досягнень попереднього навчання**, таких, як неформальне чи неофіційне навчання, чи кредити з інших навчальних закладів, для подальшого навчання;
- права на академічну апеляцію, якщо за успішно завершені компоненти не були присвоєні кредити.

У випадку мобільності:

- для періодів навчання за кордоном або в іншому навчальному закладі за Угодою про навчання – **повне академічне визнання** з боку домашнього вищого навчального закладу кредитів, отриманих впродовж періоду навчання за кордоном, відповідно до Угоди про навчання³¹, без повторного проходження оцінювання;
- для періодів навчання за кордоном або в іншому навчальному закладі без Угоди про навчання – **справедливе визнання** кредитів, присвоєних впродовж цього періоду навчання та їх врахування з огляду на отримання кваліфікації;
- уважний та справедливий розгляд домашнім навчальним закладом оцінок, отриманих у приймаючому навчальному закладі.

У випадках визнання неформального та неофіційного навчання:

- присвоєння **такої ж самої кількості кредитів**, що призначаються формальному освітньому компоненту з порівняними результатами навчання.

³¹ http://ec.europa.eu/education/archive/million/charter_en.pdf

Додаток 2 – Поради навчальним закладам щодо визнання періодів навчання за кордоном в рамках двосторонніх угод

Вибір закладу-партнера

Рекомендується укладати угоди про обмін із закладами:

- що пропонують адекватний опис своїх програм, включаючи кредити, результати навчання, підходи до навчання/викладання та методи оцінювання;
- чиї стандарти ви вважаєте адекватними для своїх студентів, так, що можете прийняти їхні процедури навчання та оцінювання, не вимагаючи будь-якої додаткової роботи чи оцінювання;

Угоди мають укладатися не лише із закладами, що пропонують подібні програми, але й також з тими, які пропонують програми, що є компліментарними до ваших програм, створюючи, таким чином, додаткові можливості для ваших студентів.

Включення мобільності до програм

Задля структуривання мобільності у ваш навчальний план:

- визначте семестр або рік, коли навчання за кордоном найкраще відповідатиме програмі (вікно мобільності)
- заплануйте на цей семестр/рік освітні компоненти, результати навчання яких можна легше досягти за кордоном (наприклад, мовні курси, міжнародні або порівняльні курси, додаткові/елективні курси, підготовка дисертації, виробнича практика тощо)
- визначте всередині закладу-партнера департаменти або навчальні плани, де подібні, сумісні або компліментарні результати навчання можуть бути досягнуті.

Розподіл академічної відповідальності

Призначте у кожному департаменті або предметній галузі викладача, який би мав повноваження:

- затверджувати програми навчання студентів за кордоном та вносити необхідні поправки (підписувати Угоду про навчання)
- гарантувати повне визнання таких програм від імені відповідального академічного органа (підписувати документ з визнання).

Взаємодія з окремими студентами, що виїжджають на навчання

До від'їзду студента відповідальний співробітник:

- обговорює зі студентом та остаточно затверджує Угоду про навчання, що містить програму навчання за кордоном на семестр або рік (приблизно 30 або 60 кредитів); ця програма матиме подібні, комплементарні або сумісні результати навчання у порівнянні з програмою у домашньому закладі, але вона не обов'язково матиме такий самий зміст
- заздалегідь гарантуватиме, що усі кредити, отримані за кордоном за затвердженою програмою навчання, будуть повністю визнані, переведені до домашньої програми та використані для забезпечення кваліфікаційних вимог.

Після повернення студента відповідальний адміністратор:

- переводить усі кредити, отримані за кордоном за затвердженою програмою навчання (академічна довідка), до офіційної програми навчання студента у домашньому закладі, зазначивши навчальну діяльність, до якої ці кредити відносяться, з їхніми оригінальними

назвами; ці кредити пізніше будуть внесені до Додатку до диплома з приміткою, в якій зазначається навчальний заклад, в якому вони були отримані

- використовує кредити, отримані за кордоном, з метою накопичення задля виконання вимог навчального плану, як це було попередньо погоджено в Угоді про навчання; визнання кредитів, отриманих за кордоном, як додаткових кредитів, не задовольняє зобов'язання повного академічного визнання і має здійснюватися лише тоді, якщо студент повертається з більшою ніж 30/60 кількістю кредитів.

Додаток 3 – Таблиця оцінок ЄКТС

Вступ

В першій частині цього додатку описуються спроби, здійснені за останні десять років, розробити і перевірити надійну систему для тлумачення та перевodu оцінок. В наступному розділі описується спрощена версія такої системи, що має назву «Таблиця оцінок ЄКТС». Спрощена система побудована на основі попередньої версії та, як і раніше, вимагає від університетів слідкувати за своєю культурою і практикою оцінювання, які вже стали доброю практикою у багатьох закладах в Європі. Таблиця оцінок ЄКТС дозволяє університетам забезпечувати справедливе перенесення і визнання оцінок мобільних студентів. Ми будемо дуже вдячні за коментарі користувачів щодо нової версії

Історія питання

Добре відомо, що європейські системи освіти розробили різні підходи до оцінювання, які глибоко укорінені в їхніх педагогічних та культурних традиціях. Крім того, варто зазначити, що вони не лише мають різні шкали оцінок, але й застосовують їх по-різному в різних навчальних закладах і предметних галузях. Важливо не тільки поважати ці традиції, але й також зробити їх прозорими всередині Європейського простору вищої освіти, так, щоб оцінки, прийняті в усіх країнах, навчальних закладах або предметних галузях могли бути правильно зрозумілими і, якщо необхідно, порівнюватися людьми, що представляють різні культури. Мобільні студенти мають право на справедливе ставлення до їх оцінок при переведенні кредитів з одного закладу/країни до іншого, оскільки гранти чи інші пільги можуть залежати від рівня успішності студента. Прозорість рівнів успішності однаково важлива для випускників, що влаштовуються на роботу як у своїй, так і в будь-якій іншій країні.

Для вирішення цієї проблеми за останні роки поради ЄКТС пропонували, аби на додаток до своєї національної шкали європейські заклади могли користуватися європейською шкалою оцінок як засобом переведення в інші системи оцінок. Така європейська шкала ґрунтується на статистичному розподілі прохідних оцінок у кожній програмі, який показує, яким чином національна шкала реально використовується у цьому контексті, та робить можливим порівняння за статистичним розподілом оцінок у паралельній програмі іншого закладу.

Перший крок у запровадженні шкали ЄКТС вимагав збору статистичних даних в закладах, що бажали взяти участь у розробці схеми, аби зробити свої оцінки більш прозорими. В системах освіти, де рейтингування студентів на кожному курсі/модулі було стандартною процедурою, статистичні дані могли бути надані для кожної групи, в якій були отримані оцінки. В інших випадках статистичний розподіл ґрунтувався на оцінках, отриманих впродовж 2 – 3 попередніх років в окремій контрольній групі – за одною програмою або групою однотипних програм – з якої можна було вивести несуперечний зразок оцінювання. Ці дані, зібрані у великій кількості навчальних закладів Європи, показали, як фактично використовуються національні шкали оцінок. Наприклад, викладачі французьких навчальних закладів більш послідовно використовують оцінки нижньої частини шкали, тоді як їхні італійські колеги більше використовують її верхню частину. Щодо різних предметних галузей, дані з багатьох італійських закладів показали, що викладачі інженерного напрямку зазвичай виставляють нижчі оцінки, ніж викладачі гуманітарного профілю. Хоча ці закономірності вже відчувалися практиками на суб'єктивному рівні, було цікаво дізнатися, що вони підтверджуються статистичними даними. Таблиця розподілу оцінок, розроблена для конкретної контрольної групи, дозволяє помістити кожну щойно отриману оцінку в її власний контекст, полегшуючи, таким чином, розуміння рівня успішності студента, та порівняти його з рівнем студентів, що займають схоже положення в інших контекстах.

Другим кроком у запровадженні шкали оцінок ЄКТС був розподіл статистичної дистрибутивної кривої для кожної контрольної групи на п'ять сегментів (верхні 10%, наступні 25%, наступні 30%, наступні 25%, нижні 10%), які також називають А, В, С, D, Е, які можуть виступати засобом для

прямого переведення оцінок за ступеневою програмою у певній країні/навчальному закладі до аналогічної програми в іншій країні /навчальному закладі. Наприклад, якщо, ґрунтуючись на статистичних даних, у французькій ступеневій програмі оцінку 14 отримали найкращі 10% студентів, поряд з національною оцінкою 14 у їхній академічній довідці може бути поставлена оцінка А за шкалою ЄКТС. Таким чином, французька оцінка 14 розуміється як одна з найкращих оцінок, отриманих за цією програмою, що може бути порівняна з оцінкою, що має такий самий відсоток в такій самій предметній галузі в іншій країні/навчальному закладі, до якої також була додана оцінка А, – наприклад, 30 в італійських навчальних закладах.

У світлі досвіду, отриманого завдяки 5-бальній шкалі оцінок ЄКТС за останні роки, можна сказати, що другий етап, описаний вище, виявився занадто амбіційним та таким, що важко запровадити, особливо у тих національних системах, де є тільки п'ять або менше прохідних оцінок, які важко співвіднести із заздалегідь визначеною відсотковою структурою, передбаченою шкалою ЄКТС. Фактично використання шкали ЄКТС в європейських навчальних закладах є доволі обмеженим.

Спрощена система: Таблиця оцінок ЄКТС

Задля спрощення процедури, водночас продовжуючи переслідувати мету зробити європейські оцінки більш прозорими, ми пропонуємо застосовувати Таблицю оцінок ЄКТС, фокусуючи увагу на першому кроці 5-бальної системи. Таким чином, навчальні заклади мають лише забезпечити статистичний розподіл (дистрибуцію) своїх власних оцінок у вигляді стандартної форми-таблиці. Таким чином, шкала оцінок ЄКТС, що ґрунтується на заздалегідь визначеній відсотковій структурі, має бути замінена простою статистичною таблицею, укладеною для кожної ступеневої програми або групи однотипних програм.

Іншими словами, замість намагання «підвести» існуючу практику оцінювання під стандарт дистрибутивної шкали, університети мають тільки визначити справжній відсоток студентів, що отримали кожну з «місцевих» оцінок.

Наприклад:

Національна/інституційна оцінка	Загальна кількість, нарахована у контрольній групі	Відсоток від загальної кількості
10	50	5%
9	100	10%
8	350	35%
7	300	30%
6	200	20%
	1,000	100%

Ця **таблиця оцінок ЄКТС** може бути розроблена для національної шкали оцінок будь-якого розміру на основі даних, що стосуються конкретної контрольної групи, які є легко доступними в документації навчальних закладів. Якщо додати таку таблицю до академічної довідки та Додатку до диплома студента, вона сприятиме тлумаченню кожної отриманої ним оцінки і не потребуватиме додаткових розрахунків.

Нова **таблиця оцінок ЄКТС** дозволяє більш пряме порівняння двох або більше систем оцінок та культур. Це можна проілюструвати на наступному прикладі:

Національна/ Інституційна оцінка країна/система А	Відсоток оцінки*		Національна/ Інституційна оцінка країна/система В	Відсоток оцінки*
30 Iode	5.6%		1	20%
30	15.7%		2	35%
29	0.5%		3	25%
28	12.3%		4	20%
27	11.8%			
26	9.0%			
25	8.2%			
24	11.3%			
23	2.7%			
22	6.0%			
21	2.3%			
20	5.7%			
19	1.9%			
18	6.9%			
У цілому	100%			100%

* На основі кількості оцінок в цілому, отриманих у певній ступеневій програмі за два попередні роки.

З цього прикладу ми бачимо, що оцінка 30, отримана за шкалою А, має бути переведена в оцінку 1 за шкалою В. Оцінка 2 за шкалою В переводиться в оцінки 26 – 29 (середня – 27) країни або системи А.

Підсумовуючи, зазначимо, що **таблиця оцінок ЄКТС дозволяє просте, прозоре тлумачення та конвертацію оцінок** з однієї системи або країни в іншу, і, отже, вона враховує рівень академічної успішності усіх осіб, що навчаються. Якщо її вживати коректно, ця таблиця легко встановлює співвідношення між різними системами оцінок, так само, як і між різними культурами в Європейському просторі вищої освіти та за його межами.

Для використання **таблиці оцінок ЄКТС** треба зробити такі кроки:

1. Визначити контрольну групу, для якої буде розрахований розподіл оцінок (зазвичай, ступенева програма, але в деяких випадках ширша або інша група студентів, як, наприклад, факультет або сектор – наприклад, гуманітарний).
2. Зібрати усі оцінки, поставлені за період (щонайменше) двох академічних років для цієї визначеної контрольної групи.
3. Вирахувати розподіл оцінок в процентному відношенні для контрольної групи.
4. Включити відсоткову таблицю оцінок вашої ступеневої програми до кожної академічної довідки/ додатку до диплома.

5. При переведенні, порівняйте відсоткову таблицю ступеневої програми іншої закладу зі своєю. На основі порівняння індивідуальні оцінки можуть бути переведені.

Перші чотири кроки в цій процедурі стосуються усіх програм і є чисто адміністративною роботою. Викладач, відповідальний за переведення кредитів, може бути залучений до виконання п'ятого кроку, за умови, коли прийнято загальні поради щодо конвертації оцінок.

Додаток 4 – Ключові документи

У цьому Довіднику запропоновано стандартні форми Аплікаційної форми студента, Угоди про навчання, Угоди про практичну підготовку, Академічна довідка (виписка) і структура Додатку до диплома, приклади заповнених форм та каталогу курсу можна знайти онлайн на http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm.

Також за цією адресою можна знайти інші корисні документи, такі як форма планування освітнього (навчального) модуля або форма для перевірки навантаження освітнього компоненту.

Додаток 5 – Огляд національних регулятивних положень щодо кількості навчальних годин протягом академічного року

Країни	Годин/ навчальний рік	Годин/ кредит	Статус документу
Австрія	1500 год	25 год	Закон
Бельгія (Fl)	1500/1800 год	25/30 год	Постанова (Decree) (закон на рівні Фландрії)
Бельгія (Fr)	1440 год	24 год	Постанова (Decree) (закон французької громади)
Чеська республіка	1500/1800 год	25/30 год	Добра практика, рекомендації ключові особливості ЄКТС
Кіпр	1500/1800 год	25/30 год	Новий закон про вищу освіту (на розгляді станом на 2008 р.)
Данія	1650 год	27/28 год	Листи міністерства
Естонія	1560 год	26 год	Закон про університети (University Act law)
Фінляндія	1600 год	27 год	Закон Ради Держави (Act of the Council of State)
Франція	1650 год	25/30 год	Рекомендація конференції президентів університетів
Німеччина	1800 год	30 год	Постійна конференція міністрів федеральних земель. Елемент акредитації
Греція	1500/1800 год	25/30 год	Розпорядження міністерства (Ministerial decision)
Угорщина	1620/1800 год	30 год	Закон про вищу освіту з урядовою постановою (Act on Higher Education and attaching Governemental Decree)
Ісландія	1500/2000 год	25/33 год	Немає документу, лише домовленість між університетами
Ірландія		20/30 год	Рекомендації щодо засад та порадник Національного управління з кваліфікацій в Ірландії
Італія	1500 год	25 год	Постанови міністерства (Decrees)
Латвія	1600 год		Закон
Литва	1600 год		Закон і постанова
Мальта	1500 год	25 год	В Законі про освіту та підзаконних актах (Educational Act, 2004)
Нідерланди	1680 год	28 год.	Закон
Португалія	1500/1680 год.	25/28 год.	Постанова 42/2005 від 22 лютого

Норвегія	не визначено на академічний рік/ за рішенням університетів	не визначено	Закон
Польща	1500/1800год.	25/30 год	Постанова (Decree)
Румунія	1520/1640 год	25/27 год	Наказ міністерства освіти (1999)
Словаччина	не визначено на академічний рік	25/30 год	Добра практика, рекомендації щодо ключових особливостей ЄКТС
Словенія	1500/1800год.	25/30 год	Закон (2004)
Іспанія	1500/1800 год	25/30 год	Королівський указ (закон) (Royal Decree)
Швеція	1600 год	26/27 год	Закон про вищу освіту (Урядове положення) встановлює повний термін навчання 40 тижнів
Швейцарія	1500/1800 год	25/30 год	Конференція ректорів університетів Швейцарії Положення про запровадження Болонських положень
Туреччина	1500/1800 год		Закон
Велика Британія	1200-1800 год	20 год	Національна рамка кваліфікацій (і кредитів)